

Motion

1975/76: 559

av herr Alemyr m. fl.

om undervisningen av psykotiska barn inom särskolan, m. m.

Psykotiska barn (barn som lider av infantil autism) är en barngrupp som i ringa grad uppmärksammats. De är heller inte många; man räknar med en frekvens på 4–5 barn per 10 000. Orsaken till sjukdomen är okänd, sannolikt uppkommer den genom en kombination av medfödd skada och miljöfaktorer. Autismen brukar visa sig när barnet är 3–4 år gammalt, men ibland kan sjukdomen diagnostiseras redan under första levnadsåret. Symtomen är följande:

1. Långvarig störning av den känslomässiga relationen till andra människor (självförsjunkhet).
2. Omedvetenhet om sin egen identitet på ett för åldern onormalt sätt.
3. Ett sjukligt sysslände med vissa föremål, som ej motsvarar det normala sättet att använda dem.
4. Envist motstånd mot alla förändringar i miljön och i den dagliga rutinen (allt från allmän oro till ångestutbrott).
5. Olika slag av perceptionsrubbingar (svårighet att sovra och sortera intryck).
6. Akuta, intensiva och omotiverade ångestattaacker.
7. Rubbingar på det språkliga området.
8. Egendomligheter i hållning och motorik.
9. Till synes allvarlig utvecklingsstörning, men med tillfälliga tecken på normal eller mycket god intellektuell förmåga.

På senare år har man börjat uppmärksamma denna form av beteendestörning. På ett fåtal platser i landet har speciella skolor och behandlingshem inrättats. I bl. a. USA och Danmark har man under en längre tid särskilt behandlat psykotiska barn, och forskningserfarenheterna från dessa länder är av stor betydelse för den behandling som nu växer fram i vårt land.

Här hemma har de psykotiska barnen vanligtvis förts samman med utvecklingsstörda barn. De har tidigt kommit under omsorgsstyrelsen och undervisats i särskola, och den undervisning som där meddelats dem har sällan gett positiva resultat. De psykotiska barnen skiljer sig nämligen i ett avseende markant från övriga barn som är psykiskt utvecklingsstörda: deras intelligenskvot varierar från långt under det normala till långt över det normala. På grund av barnens totala avskärmning från omvärlden och deras oförmåga att använda språket (även om språkinsikten är god) är dock intelligens tester mycket svåra att genomföra.

Vid undervisningen uppstår många pedagogiska svårigheter på grund av barnens passivitet och motstånd mot inläring (de avskärmar sig, får utbrott

eller springer sin väg). Om påvisbara framsteg skall uppnås, kräver barnen till en början individuell handledning. Viktigt är att läraren ej ställer för låga krav på det psykotiska barnet, ty då kommer barnet att bli undervisat på en för låg nivå.

Vid den särskoleundervisning som vanligtvis erbjuds dessa barn ställs kraven ofta för lågt, vilket motverkar barnens förmåga att acceptera undervisningen.

Undervisningen bör syfta till att utveckla eleverna allsidigt, stimulera vakenhet, ge studie- och arbetsmotivation och främja emotionell balans, meddela kunskaper och öva färdigheter, träna samarbetsförmåga och utveckla eleverna fysiskt och psykiskt. Därför måste skolan så långt möjligt söka hjälpa varje elev att lära känna sig själv, att utveckla sina olika egenskaper och komma till rätta med personliga problem.

Varje elev bör ha ett individuellt anpassat undervisningsprogram som möjliggör en behandlingsinriktad undervisning i syfte att bearbeta de speciella problemen.

Undervisningen av dessa barn måste ges i mindre grupp än vad som är vanligt i särskolan. Motiveringen till detta är deras svåra kontaktstörning och deras bristande koncentrationsförmåga. Många av barnen visar också destruktivt beteende, vilket gör att läraren måste arbeta med barnen individuellt. Tre barn per klass torde vara det maximala antalet.

Att denna gruppstorlek skulle vara den lämpliga stöds av såväl danska som svenska erfarenheter, de senare från bl. a. Mjörnhemmet i Göteborg och försöksverksamheten i Malmöhus län.

För att barnet skall erbjudas en stabil och gynnsam undervisningsmiljö behövs dessutom ytterligare en person som biträder i undervisningen.

Enligt nu gällande regler (Stadga angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda) gäller för specialundervisning för elever med anpassningssvårigheter och psykiska särdrag ett elevantal på 4-7 elever som villkor för inrättande av en klass. Först vid ett elevantal på 8 får två klasser inrättas.

Då erfarenheten visat att de psykotiska barnen måste undervisas i mindre klasser än vad stadgan föreskriver, har i vissa fall länskolnämnderna beviljat dispens för försöksverksamhet med lägre elevantal. Vi anser att i stadgan bör föreskrivas att för specialklasser för psykotiska barn bör gälla ett elevantal som är lägre än 4.

De psykotiska barnen kan inte generellt jämföras med övriga psykiskt utvecklingsstörda. Tveksamhet har också framförts huruvida dessa barn inte egentligen skulle lyda under specialskolan. Deras behov av omsorg i övrigt är emellertid så stort att det torde vara svårt att särskilja undervisningsdelen från övriga vårdinsatser.

Omsorgslagen innebär vissa åtaganden från samhällets sida när det gäller elevens boende i elevhem och inrättandet av korttidshem för att under vissa perioder avlasta föräldrarna en betungande vård. Här ställer de psykotiska barnen särskilda krav på lokalernas utformning och storlek, per-

sonaltäthet m. m. På större institutioner far de psykotiska barnen mycket illa, och deras sjukdom förvärras successivt.

Dagens vård av psykotiska barn ger dem ingen hoppfull framtid. Deras situation förvärras samtidigt som deras vård på stora institutioner är mycket kostnadskrävande.

Genom att inrätta små klasser och små elevhem för korttidsvistelse kan samhället avlasta barnens föräldrar så att de orkar behålla sina barn i hemmet. De psykotiska barnen kan härigenom få ett mer meningsfullt liv som vuxna samtidigt som de blir i mindre behov av samhällets vård. Vi anser det därför angeläget att frågan om omsorgen om de psykotiska barnen när det gäller boende m. m. utreds och att förslag framläggs i syfte att skapa bättre utvecklingsmöjligheter för denna grupp av barn.

Med stöd av det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär att särskilda anvisningar utfärdas beträffande anordnande av specialklass för psykotiska barn inom särskolan med beaktande av att det genomsnittliga elevantalet i specialklassen bör vara lägre än 4,
2. att riksdagen hos regeringen begär utredning och förslag beträffande omsorg avseende boende m. m. för psykotiska barn.

Stockholm den 22 januari 1976

STIG ALEMYR (s)

INGRID SUNDBERG (m)

THORSTEN LARSSON (c)

i Staffanstorp

LINNEA HÖRLÉN (fp)

HANS JÖNSSON (s)

i Arlöv